

Македония

„МАКЕДОНИЯ“

вестникъ за политика, културенъ животъ и информация, излиза всеки денъ, освенъ празнични дни.

АБОНАМЕНТЪ:

България: за година 300;
1/2 година 150; 3 мес. 80 лева.
Странство: година 800; 1/2 год.
400 лв.; 3 мес. 200 лв. Америка:
за год. 6 доларис; 1/2 год. 3 дол.

ОБЯВЛЕНИЯ:

На кв. см. 2-40 лв.
Малки обявления на дума 50 ст.
Въ хрониката на редъ . 8 лв.
Годешни и външални . 40 лв.

Телефонъ № 2892

ОРГАНЪ НА МАКЕДОНСКАТА ЕМИГРАЦИЯ ВЪ БЪЛГАРИЯ

Редакция и администрация:
пл. „Славейковъ“ № 1

Директоръ: Г. Кулчевъ

Н. А. Мушмовъ

Баба Кръста

Споменъ отъ Струга

Тя бѣше дъщеря на известния на времето си първенецъ въ Струга, Христо Хаджовъ, и сестра на не по-малко известния по своята природна дарба на уменъ човѣкъ, Гьоре Хаджовъ, който, поради своя здравъ умъ, стружани, турци и българи, го наричаха „Акълъ кутусу“; нейнъ братъ бѣше и стария учителъ Наумъ Хаджовъ.

Баба Кръста бѣ омъжена за дѣда Никола Мушмовъ отъ Струга. Тѣ сж имали единствена рожба, баща ми Анастасъ Мушмовъ. Благодарение на подкрепата на дѣда Никола, баща ми още на младини се заволивъ за търговия и съ време станъ заможенъ търговецъ и виденъ човѣкъ въ града. Като виденъ търговецъ и уменъ човѣкъ той е спечелилъ симпатитъ на своитѣ сграждани, които преди освобождението на България го избира за кметъ на градъ Струга и въ сѣщото време за аза въ Охридския мезлишъ. Той бѣ първия християнинъ аза (членъ въ сѣда) въ Охридъ. И иметъ тѣзи длъжности спечелиха доста неприятели по баща ми отъ страна на стружкитѣ турци и албанцитѣ отъ с. Велеща. Единитъ и другитъ гледаха на всѣка цена да го погубятъ, защото той бѣше упоритъ и не се подаваше на турскитѣ прищѣвки.

Помня като дете, единъ пазаренъ день (сѣбота), въ дюгена на баща ми бѣха насѣдали нѣколко души въоръжени велещани и искаха отъ него да имъ заплати, като на предприемачи, нѣкаквъ изплатенъ еднажъ интизапъ за смѣтка на града Струга. Баща ми имъ възрази, че този данъкъ е изплатенъ. Понеже искането бѣше предлогъ за откажъ, за да намърбятъ причина да убиятъ баща ми, единъ отъ седналитѣ албанци, по знака на главатаря, измъкна пишова отъ силыха си и, когато да го насочи срещу баща ми, баба Кръста, която бѣше тамъ, се спусна, сграбчи повилнѣлия албанецъ и го понесе навънъ; следъ това тя изгони изъ дюгена другаритѣ на убийцата, които, смаяни отъ храбростта на баба Кръста, напуснаха дюгена.

Следъ това баба Кръста придружи баща ми до икши и му заповѣда да не излиза презъ деня. На дюгена до вечерта останохме баба Кръста, слугата, братъ ми и азъ.

Тѣкмо бѣше предъ освободителната война на България, Кръстосвахъ башибозуци. Стружкитѣ турци и околнитѣ албанци се бѣха развилили и за християнското население нѣмаше животъ по нашия край. Турци и албанци

грабѣха и убиваха по срѣдъ града и нѣмаше никаква власт да ги възпре! За да може да се предпази града отъ тѣзи злодеяния, стружани решиха да назначатъ платени ношпи пазачи турци или албанци и то отъ с. Велеща, защото тѣ бѣха най-ужаснитѣ злодѣи, които не признаваха никаква власт, а грабѣха и убиваха по бѣлъ день безнаказано! За пазачи бидоха назначени отъ най-прочутитѣ злодей и кървопийци, съ цель да взематъ полъ свое покровителство беззащитното християнско население, та дано съ това да се тури край на бѣщията. Обаче, това обиди стружкитѣ турци и тѣ за тази обида решиха да си отмъстятъ на градския кметъ — баща ми. Една вечеръ, презъ октомврий 1876 година, и здебнаха баща ми и презъ прозорца на спалната стая съ единъ възрелъ го повалиха мъртавъ. Стружани знаеха отъ де дойде убийството на тѣхния кметъ и представителъ въ Охридъ, и въ знакъ на мълчаливъ протестъ, устроиха тържествено погребение на убития, като държахъ затворени дюгенитѣ си 2—3 дена.

Баба Кръста бѣше неутешима за загубата на единчката ѝ рожба. Тя знаеше моралнитѣ убийци и на запитванията на правителственитѣ хора: „Кои могатъ да бждатъ убийцитѣ“, тя неувсмилено отговаряше: „Царскитѣ хора, тѣ знаятъ кои сж убийцитѣ; тѣ могатъ да ги намърбятъ ако

искаатъ“. За да заличатъ следитѣ на убийството, турскитѣ власти се помъжиха да хвърлятъ вината върху българското население въ града и да го принудятъ да плати на наследницитѣ на убития известно обезщетение. Баба Кръста възстана съ всички си жаръ на наранената ѝ душа противъ това кощунство съ кръвта на непрежаления синъ, като заяви предъ турскитѣ власти: — „Всички християни въ града обичаха моя синъ; той бѣше тѣхенъ избранникъ; не тѣ го убиха, а турцитѣ. Той бѣше царски човѣкъ; вие сте длъжни да намърбите неговитѣ убийци“.

Изминаха нѣколко година отъ убийството на баща ми. Презъ това време и по-рано, бѣха възвршени и други убийства върху българи. На итжонъ отъ жертвитѣ се знаеха убийцитѣ, които свободно си ходѣха. Между тѣзи жертви бѣше и Мате Дудуловъ. Него убиха преди баща ми, нощтъ бѣлъ день, въ Струга. Убийцата бѣше арнаутинъ отъ с. Велеща.

По едно време дошла заповѣдъ отгоре да се ликвидира съ старитѣ убийства, по следния начинъ.

На наследницитѣ на убитиятѣ, на които убийцитѣ сж неизвестни, да се заплати обезщетение отъ града или селото, като размирътъ на опредѣлената сума се разхвърли върху християнитѣ, като даждие, а убийцитѣ, които сж известни, да заплатятъ на пострадалиитѣ обезщетение, или ако последнитѣ се откажатъ отъ та-

кова, то да опростатъ на убийцитѣ и да се помиратъ. Тѣзи спазарвания и спогодби трѣбаше да станатъ въ Охридския мезлишъ въ присъствието на иѣлия му съставъ, заедно съ християнитѣ съветници (ази) и въ присъствието на пострадалиитѣ и убийцитѣ.

За изпълнение на тази висока заповѣдъ единъ день Охридскитѣ мезлишъ поквика и баба Кръста, която пострадава, да се яви въ мезлиша, за да ѝ се даде възмездие за убийството на сына ѝ. Баба Кръста се отзовава на покваната на Охридския сѣдъ. Между други пострадали отъ охридскитѣ и стружки села въ сѣда присѣтствуваха и синътъ на убития Мате Дудуловъ, Янкула Дудуловъ, чорбаджия и първенецъ въ Струга. Тамъ биль и убийцата на Мате. За по-големо въздействие върху пострадалиитѣ, поканени били охридски и стружки първенци и ази, между които отъ Струга присѣтствуваха: Георги Чактаровъ, Янкула Дудуловъ (пострадаващъ), Анастасъ Хаджовъ и Мате Гължовъ, замѣстникъ на баща ми, ази отъ Струга. Мезлиштѣ почнаха съ спогодбата между на следницитѣ на убити селяни и присѣтствующитѣ тамъ убийци. Разбира се, че всички пострадали простили на убийцитѣ безпвъзмездно и въ знакъ на опрощение разцѣлували се. Дошло редъ сѣщото да направи и Янкула Дудуловъ съ убийцата на баща му. Обаче когато двамата

се прегърнали, за да се простатъ, баба Кръста излиза изъ публичката, като изъ засада, и стоварва единъ юмрукъ върху гърба на нещастния Янкула Дудуловъ съ думитѣ:

— „Язвъсъ да ти е сине, че се прегръщашъ съ убийцата на баща си“.

Стружкитѣ първенци, изненадани и смутени отъ тази неочакванна дързостъ на баба Кръста, спуснали се къмъ нея и я задържали съ думите:

— „Какво правишъ, тетко Кръсто? Всички ще ни турнятъ на вжжего! Баба Кръста, възмутена и разярена отъ възбодената тяжесть за загубата на единчката ѝ рожба, съ побойла душа до самозабрава, извикала въ срѣдъ мезлиша колкото ѝ гласъ държи:

— „Нека всички ви избиятъ, ако така лесно прощавате бащината си кръвъ!“ Следъ тѣзи думи при общото смущение, баба Кръста си пробила пътъ изъ публичката и си издала вѣтъ безъ нѣкой да ѝ спре.

Отъ тогава никаква власт вече не потърси баба Кръста. Тя възпреси съкрушителния ударъ на азата сѣдба, доживѣ до дълбока старость, но не престана да тжжи по своето единчко чедо, до като и тя отиде при него, съ молба и порчка да ѝ погребатъ въ неговия гробъ и главата на мѣля ѝ Анастасъ да сложатъ полъ мшичицата ѝ.

Вѣчна паметъ на баба Кръста!